
JAAERVERSLAG 2008

Nestkastenproject Kerkuil en Steenuil

Het nestkastproject van Vogelwerkgroep 'De Ortolaan', onderdeel van IVN afdeling Laarbeek, kreeg ook in 2008 weer zijn vervolg. Een vervolg op een jaar wat - met name door kerkuil-liefhebbers - niet snel vergeten zal worden. In 2007 bereikte de landelijke populatie immers weer het niveau van een halve eeuw geleden. Een grandioos succes en met vette letters kan geschreven worden dat 'vogelbescherming werkt'. Een jaar later zal moeten blijken of de Kerkuil de opwaartse trend weet door te zetten of nu toch af moet haken.

En dan de Steenuiltjes. Gedacht wordt dat hun status in Laarbeek samenvalt met een toename van aangeboden nestgelegenheden. Of hebben we het mis en kruipt de soort schoorvoetend uit de hoek waar elders de klappen vallen?

In dit jaarverslag wordt een overzicht gepresenteerd van de gegevens die lopende het broedseizoen 2008 werden verzameld. Wellicht wordt op een aantal vragen een antwoord gegeven.

**Figuur 1. Volwassen steenuilvrouwtje in beschermende handen
(Beek en Donk, 26 mei 2008).**

Weersomstandigheden

De winter die aan het broedseizoen 2008 voorafging was er weer eentje zonder noemenswaardig ijs- en sneeuwplezier. Sinds 1901 waren slechts zes winters zachter. De lente die erop volgde, liet echter lang op zich wachten. Desalniettemin kan deze opgetekend worden als zeer zacht, zonnig en met de

normale hoeveelheid neerslag. Met name in mei was het voortreffelijk weer met maar liefst 21 warme en 9 zomerse dagen. De zomer (en voor een groot deel de vakantieperiode) was zeer wisselvallig; de maanden juni, juli en augustus was met een normale hoeveelheid zon vrij warm maar desondanks wel met veel neerslag.

Nestkasten in Laarbeek

In de bijlagen 1 en 2 staat een opsomming van de nestkasten die op het moment van schrijven (december 2008) op de lijst van VWG 'De Ortolaan' staan.

Op dit moment hangen er 39 steenuilkasten, ten opzichte van 36 vorig jaar.

Op vier nieuwe locaties werden nestkasten gehangen, allemaal van het nieuwe type Brabants Landschap. Nestkast 69 werd nog voor het broedseizoen gehangen, nestkast 70 gedurende het broedseizoen, de kasten 71 en 72 na het broedseizoen 2008.

Figuur 2. Een nieuwe nestkast, type Brabants Landschap vervangt de oude nestkast 52 (Aarle-Rixtel, 27 september 2008).

Eén nestkast is van de lijst verdwenen. Nestkastnummer 40 bij familie De Jong aan de Bosscheweg te Aarle-Rixtel was in verval geraakt. Gezien de veranderingen in de omgeving werd besloten deze niet meer te vervangen.

Twee andere kasten (48 en 52) waren ook verheer maar werden wel vervangen. Na afloop van het broedseizoen werden deze versleten kasten vervangen door nieuwe Brabants Landschap-kasten.

Net zoals een jaar eerder kan de Kerkuil op 30 locaties terecht om te broeden. Eén locatie is komen te vervallen (1604, De Hei te Mariahout).

Door een verbouwing van de boerderij is er voor de Kerkuil helaas geen plaats meer. Daarentegen is aan de Rooiseweg in Mariahout een nieuwe nestplaats gecreëerd. Hier werd in februari 2008 een kast opgehangen omdat een Kerkuil de (open) werkplaats als roestplaats gebruikte. Dit gaf veel vervuiling. Na het hangen van de kast werd de werkplaats in fases steeds verder afgesloten. Helaas heeft dit er niet toe geleid dat de nestkast door uilen werd bezet.

De in verval zijnde nestkast 1643 in de O.L.V. van Lourdes Kerk is nog niet vervangen. Wellicht wordt deze plek als nestlocatie opgeheven.

Bewoonde steenuilkasten in 2008

Sinds de bezetting van de eerste nestkast in 2002 liep het aantal broedpogingen jaarlijks op. Het maximale aantal bezette nestkasten in het werkgebied van VWG 'De Ortolaan' werd in 2007 vastgesteld. Met een wisselend succes werd er dat jaar op acht locaties een broedpoging ondernomen.

Dit jaar werd er een broedsel in zeven kasten begonnen... en in acht beëindigd! Een apart verhaal speelde zich af op de locatie waar nu inmiddels nestkast 70 hangt.

De kasten die in 2008 werden bewoond waren:

**Voor publicatie op internet
worden de exacte broedlocaties
niet vermeld**

Op zeven locaties werd het broedseizoen positief afgesloten en vlogen er jongen uit. In één geval ging het mis en werd er geen enkel jong grootgebracht.

- De locatie van nestkast 45 is in principe een oude locatie. Er werd voor zover bekend nog nooit gebroed. Sterker nog, een aantal jaren heeft er zelfs geeneens een nestkast gehangen. In het najaar van 2006 werd de locatie echter in ere hersteld en werd er door de eigenaar weer een nestkast gehangen. Een juiste beslissing want in 2008, in het tweede broedseizoen dat de kast er hangt, werd er gebroed.

Er werden vier eieren gelegd waarvan er twee niet uitkwamen (eimaten 33,03 x 27,80 mm en 32,00 x 27,34 mm).

Voordat de jonge vogels op 26 mei geringd werden werd het mannetje in de omgeving (vliegend) gezien. Het vrouwtje zat op dat moment in de nestkast en kon zodoende geringd worden (ringnummer 3.647.401).

De twee jongen werden geringd met de ringnummers 3.647.402 en 3.647.403. Aan de hand van de biometrische gegevens werd hun leeftijd op 11 en 9 dagen berekend. Dit duidt op een eerste eilegdatum van 15 april (de twee niet-succesvolle eieren niet meegerekend).

Figuur 3. Broedende wijfjes hebben gedurende het broedseizoen een enorme broedvlek (Beek en Donk, 26 mei 2008).

- Op de locatie van nestkast 37 hangen twee nestkasten: nestkast 37 is een oude nestkast (oud type Brabants Landschap) en nestkast 57 is een nieuwe nestkast (nieuw type Brabants Landschap). Alle goede bedoelingen van laatstgenoemde kast ten spijt, werd in 2008 andermaal de oude kast als domicilie verkozen.

Er werden maar liefst vijf eieren gelegd die allen ook uitkwamen. Op 26 mei werd dit vijftal geringd (ringnummers 3.647.404 t/m 3.647.408). Het legbegin kon berekend worden op 9 april. Erg standvastig op deze plek. Een jaar eerder werd het eerste ei hier op 10 april gelegd.

Er werd een nacontrole gedaan waaruit blijkt dat de jongen succesvol de kast hadden verlaten.

Tijdens de controles werden in de kast ontelbare chitineresten (kevers e.d.) gevonden, maar ook plukresten van huismuis, Koolmees en Boerenzwaluw.

Figuur 4. De vleugellengte van een jong uit nestkast 1637 wordt genomen (Beek en Donk, 26 mei 2008).

- Ook in nestkast 42 werd een vijfegsel geproduceerd. En ook hier resulteerde dit in vijf jongen. Op 25 mei werden ze allemaal geringd (ringnummers 3.647.448 t/m 3.647.452). Aan de hand van gewicht en vleugellengte weten we dat het eerste ei op 12 april werd gelegd.

Tijdens de eicontrôle op 4 mei werden beide broedvogels in de nestkast aangetroffen. Het mannetje werd geringd met ringnummer 3.647.347. Het broedende vrouwtje was al geringd, ringnummer 3.630.927.

Het blijkt een oude bekende voor ons te zijn. Zij werd immers op 10 mei 2006 hier, op dezelfde plek geringd. Toen ook al als broedvogel.

Omdat ook vorig jaar haar ringnummer (ook weer in deze nestkast) werd afgelezen, weten we inmiddels toch het een en ander van deze plaatstrouwe dame.

Toen ze in 2006 als broedvogel werd geringd bestond haar broedsel uit vier pullen. Een jaar later was ze succesvol met maar liefst zes jongen. Dit jaar had ze vijf nakomelingen.

Samengevat weten we nu dat zolang we haar als broedvogel kennen, en dat is drie broedseizoenen, ze al 15 jongen het leven heeft laten zien. Aan haar zal het dus niet liggen.....

- In 2007 werd voor het eerst in nestkast 48 een broedpoging ondernomen. Dat jaar helaas zonder resultaat. In 2008 was het gelukkig positiever. Er werden vier eieren gelegd waarvan er drie succesvol uitkwamen. Met een roepende oudervogel in de omgeving werd het drietal op 3 juni geringd met de ringnummers 3.647.453 t/m 3.647.455 (legbegin 10 april).

Figuur 4. Door een vochtig klimaat ontstaat er drekvorming in de kast waardoor het broedsel het nest te vroeg kan verlaten (Lieshout, 3 juni 2008).

Figuur 5. Nestkast 56 met een drielegsel waarvan het voorste ei op punt van uitkomen (Aarle-Rixtel, 13 mei 2008).

Figuur 6. Niet of nauwelijks uitgekomen jong in nestkast 56 (Aarle-Rixtel, 3 juni 2008).

Na afloop van het broedseizoen werd op deze locatie een nieuwe nestkast gehangen op een andere plek. Een nieuwe kast omdat in de oude een vochtig klimaat hing wat alles behalve bevorderlijk is voor jonge vogels. Ook werd het oude bakhuisje waaraan de kast hing verplaatst. Gekozen werd om de nieuwe nestkast op vijf meter hoogte in een mooie grote lep te hangen.

- Het enige broedpaar wat geen jongen tot uitvliegen wist te brengen huisde in nestkast 56. Net zoals in 2007 ging het ook nu door onduidelijke redenen mis. Bij de eerste controle op 13 mei was alles nog koek en ei. Het vrouwtje werd broedend op een drielegsel aangetroffen. De dame bleek geringd met 3.639.433. Het was een vogel die een jaar eerder op 26 mei als nestjong was geringd in de Karstraat te Beek en Donk (nestkast 37). Dit is 4 km verwijderd van haar geboorteplek. Tijdens de controle op 13 mei stond één ei op het punt van uitkomen; de eischaal was gebroken en in het ei was het levende jong te zien. Omdat de dag van uitkomst dus bekend is, is de eerste eilegdatum exact te bepalen. Deze ligt op 15 april.

De planning was om het broedsel op 3 juni te ringen. Helaas bleek dit niet mogelijk want in de nestkast werden alleen twee niet-uitgekomen eieren aangetroffen. De eimaten werden genomen (31,12 x 26,56 mm en 33,04 x 28,44 mm). Met een gewicht van respectievelijk 2 en 6 gram staan deze eieren in schril contrast met het gemiddelde gewicht van 12 gram op het moment van uitkomen.

De nestkast werd verder uitgeplozen op eventuele prooiresten. In tegenstelling tot dat, werd er een ogenschijnlijk weinig betekenend wit pluizenbolletje aangetroffen. Toen dit nauwkeurig werd bekeken, bleek dit het jong te zijn dat tijdens de eerdere controle bezig was het ei te verlaten. Het beestje moet hooguit enkele uren oud zijn geworden. Duidelijk waren de nageltjes en het snaveltje met eitand te ontdekken. Over de reden waarom het jong het uiteindelijk niet heeft gered is weinig te zeggen.

- Nestkast 59 gaf de aftrap voor de uilen dit jaar. Direct bij de eerste controle op 13 mei werden er vier jongen aangetroffen. Ze waren allemaal omstreeks 14 dagen oud en daarmee klaar om geringd te worden (3.647.353 t/m 3.647.356). Wanneer het legbegin wordt berekend aan de hand van de genomen biometrie, dan blijkt die op 27 maart te liggen. Hiermee startte dit broedpaar 13 tot 18 dagen eerder met het

Figuur 7. Bij het vastleggen van de biometrie behoort ook het meten van kop en snavel (Aarle-Rixtel, 13 mei 2008).

leggen van de eieren dan de overige Steenuilen die dit jaar in Laarbeek broedde.

In het nest werd ook nog een onbevruucht ei gevonden (35,11 x 29,17 mm).

Later wist de eigenaar te melden dat de vier jonge vogels allemaal de nestkast succesvol hebben verlaten.

- Op 24 mei werd in nestkast 65 een broedend vrouwtje, vijf nestjonge Steenuilen en vier muizen aangetroffen. Twee dagen later kon het vrouwtje geringd worden (3.647.409). Ze was ouder dan 2e kalenderjaars. De jongen waren nog te klein om geringd te worden. Ze werden nog wel gewogen. Vier jongen varieerden in gewicht van 104 tot 114 gram en er was één minkukel van slechts 66 gram. Desondanks was deze Benjamin op 3 juni nog volop in leven en kon net zoals de overige vier jongen geringd worden. Ze kregen de ringnummers 3.647.456 t/m 3.647.460. Het gewicht liep nu uiteen van 128 tot 136 mm. Het kleinste jong woog nu 92 gram. Aan de hand van de vleugellengte van het oudste jong werd het legbegin bepaald op 11 april.

- Tijdens het slopen van oude varkensstallen aan de Rooiseweg te Mariahout, werd op 29 mei tussen het puin een jong Steenuiltje gevonden. Zonder dat iemand het wist had een steenuilpaartje ergens in de oude varkensstal een plek gevonden om te gaan broeden. Tot het moment dat een bulldozer er een einde aan maakte, leek alles voorspoedig te verlopen. Niemand zal ooit weten uit hoeveel jongen het broedsel heeft bestaan. Gelukkig werd er één jong gered. Via-via kon geregeld worden dat in allerijl nestkast 70 werd opgehangen. In een singel op het erf stond een Amerikaanse eik, waar de kast aan werd bevestigd.

Het jong werd geringd met 3.647.410 en de leeftijd werd vastgesteld op 18 dagen.

Een kleine week later, op 3 juni, werd een bezoek gepland om te zien in hoeverre het jong het heeft weten te redden. Ondanks dat er geen oudervogels werden aangetroffen, was het jong nog springlevend. De aanwezigheid van de plukresten van een spreeuw wijzen erop dat de ouders het jong hebben teruggevonden en er ook prooi voor aanvoeren. Het jong is op dat moment 23 dagen oud en zal nog ongeveer een week in de nestkast vertoeven alvorens deze te verlaten. Kort samengevat; een succesvolle reddingsactie.

Figuur 8. Steenuil 3.647.456 wordt gewogen. Het gewicht geeft in belangrijke mate de conditie aan (Beek en Donk, 3 juni 2008).

Figuur 9. Aan de dood ontsnapt: jonge Steenuil herplaatst en teruggevonden door ouders (Mariahout, 3 juni 2008).

Bewoonde kerkuilkasten in 2008

Nooit eerder was het nestkastproject in Laarbeek zo succesvol als in 2007. Met acht eerste legfels en twee tweede, werd er maar liefst tien keer in Laarbeek gebroed. In 2008 verging het echter niet minder. Andermaal werd er tien keer gebroed, ware het niet dat het nu om louter eerste legfels ging.

Uiteraard is dit het resultaat van voldoende nestgelegenheid, een gezonde populatie en wederom een zachte winter.

De kasten die werden bewoond waren:

Voor publicatie op internet
worden de exacte broedlocaties
niet vermeld

- In de zomer van 2007 werd nestkast 1603 verhangen. Oorspronkelijk hing deze nestkast in zo'n situatie dat deze alleen met kunst en vliegwerk was te controleren. Deze onveilige situatie zorgde ervoor dat het eventuele broedverloop jaarlijks niet of niet voldoende werd gevolgd. En dat terwijl het een uitmuntende locatie betreft.

Dit laatste werd benadrukt op 13 mei toen de nestkast werd beklommen. Beide ouders waren die avond in de kast aanwezig. Er werden zes eieren geteld. Ruim een maand later (op 16 juni) waren alle eieren uitgekomen.

Figuur 10. Zeslegsel in nestkast 1603 (Aarle-Rixtel, 13 mei 2008).

De leeftijd van het grootste jong werd geschat op circa tien dagen, terwijl twee jongen op de controledag, hooguit de dag ervoor, het levenslicht zagen.

Ook op deze dag waren beide broedvogels aanwezig. Helaas kon alleen het vrouwtje gepakt worden. Ze werd geringd met 5.402.314.

Op 18 juli werden de jongen geringd. Jammer genoeg waren nog maar twee van de zes jongen in leven. Het is onmogelijk dat de overige vier jongen de nestkast al hebben verlaten. Het is onzeker hoe zij zijn gesneuveld. Predatie, voedselschaarste of uitval van een ouder behoort tot de mogelijke oorzaken.

De twee jongen die wel werden geringd (5.435.453 en 5.435.454) hadden een leeftijd van respectievelijk 45 en 42 dagen. Ervan uitgaande dat het de oudste jongen zijn die het hebben overleefd, duidt dit op een legstart op 3 mei. Tijdens de nacontrole werd vastgesteld dat dit tweetal de kast uiteindelijk normaal heeft verlaten.

- Voor het elfde en achtereenvolgende jaar werd er in nestkast 1607 gebroed. Het is hiermee de meest succesvolle locatie binnen Laarbeek. Er vlogen in deze jaren ieder jaar minimaal twee jongen uit. Bij elkaar 33 jongen. Dit jaar werd op 15 mei het ouderpaar op twee eieren aangetroffen. Het zou bij een tweelegsel blijven, welke weliswaar wel beide uitkwamen. De jongen werden op 30 juni geringd (5.402.337 en 5.402.338). De onderlinge biometrie verschilde nauwelijks; vleugellengte voor beide 220 mm, gewicht 307 en 302 gram, snavel 18,15 en 18,21 mm, kop en sanvel 69,96 en 68,41 mm. Dit duidt niet alleen op een exact dezelfde leeftijd (47 dagen), maar ook op de bevestiging dat Kerkuilen beginnen met broeden als het legsel compleet is.

- Tijdens een controle op 15 mei verlieten twee volwassen Kerkuilen nestkast 1622. In de kast lag één ei. Ruim een maand later, op 18 juni, was het vrouwtje aanwezig in de nestkast. Er lagen vier eieren in de kast en ook twee jongen. Hun leeftijd was nauwelijks 1 à 2 dagen. Op 18 juli werden de jongen geringd (5.435.455 en 5.435.456), gemeten en gewogen. Hun leeftijd was respectievelijk 30 en 33 dagen, de eerste eilegdatum werd berekend op 14 mei. Precies een dag voor de eerste controledatum. Het oudste jong werd op 13 november dood in Duitsland gevonden. Maar hierover verderop in dit verslag meer.

Figuur 11. Drie jongen in nestkast 1627 op vliegvaardige leeftijd (Mariahout, 2 juli 2008, foto: Henk en Annelies Verbakel).

- In het zevende achtereenvolgende jaar is nestkast 1627 bezet. Vorig jaar werd er zelfs twee keer gebreed. Dit jaar werd op 4 april een vijflegsel vastgesteld. Op 2 mei zat er een oudervogel in de kast en was het niet helemaal duidelijk of er drie of vier jongen onder haar lagen. Op 12 mei werden er in ieder geval vier jonge Kerkuilen geteld. Eén ei was niet uitgekomen. Op 3 juni was er een jong minder in de kast aanwezig. Het overgebleven drietal werd vervolgens op 18 juni geringd (5.402.326 t/m 5.402.328). Ze hadden een leeftijd van respectievelijk 47, 42 en 47 dagen. Het ei van de twee oudste jongen werd gelegd op 31 maart. Dit wordt als eerste eilegdatum aangehouden. Wat opvallend was dat deze jongen een zeer donkere sluier hadden en zich tijdens het ringen erg beweeglijk gedroegen (zelfs wetende dat kerkuilpullen doorgaans erg actief kunnen zijn!). De jongen verlieten vervolgens normaal de nestkast. Het laatste jong vertrok op 1 augustus.

De eigenaar wist te vertellen dat de kast later in augustus bewoond werd door een paartje

Holenduiven. Er werden twee eieren gelegd die door de eigenaar met alle goede bedoelingen (voor Kerkuilen althans) werden verwijderd. Daarna werden er lange tijd geen Kerkuilen vernomen. Op 14 oktober werd een dode (ongeringde) Kerkuil in de tuin op deze locatie gevonden. Wellicht gaat het om een broedvogel.

- In 2008 was er na twee jaar afwezigheid weer activiteit in nestkast 1631. Op 11 april wist de eigenaar te melden dat zij een aantal weken eerder vijf eieren had verwijderd omdat deze verspreid in de nestkast lagen. Ervan uitgaande dat het inderdaad kerkuileieren waren, is het de vraag of de beslissing om ze te verwijderen de juiste is geweest. Het zou kunnen dat door bijvoorbeeld 'kauwengespuis' de eieren door elkaar zijn gegooid. Wellicht was het verstandiger geweest om de eieren bij elkaar te leggen, maar zeker weten doe je zo iets nooit. Hoe het ook zij, op 30 april lag er weer een ei in de kast. Op 10 mei was er nog steeds maar één ei. Hierbij is het uiteindelijk ook gebleven.

- Rondom en in de nestkast 1635 een hoop gedoe dit jaar. Helaas allemaal zonder goede afloop. Zo werd op 17 mei een broedend wijfje aangetroffen op vijf eieren. De vogel was geringd met ringnummer 5.384.089. Het was dezelfde vogel die tijdens de zoektocht naar tweede broedsels ook vorig jaar, op 5 oktober 2007, in deze kast werd aangetroffen (toen rustend, dus zonder broedsel). De vogel werd op 28 juni 2006 als nestjong geringd aan de Pandelaarse Kampen te Gemert, hemelsbreed op zo'n vijf kilometer afstand van de plek waar ze nu werd aangetroffen.

Figuur 12. In de verlaten eieren van nestkast 1635 werden zonder uitzondering embryo's aangetroffen (Aarle-Rixtel, 2 juli 2008).

Behalve deze vogel lag er ook nog een dode, uitgedroogde en vertrapte Kerkuil in de kast. Ook deze vogel was geringd (5.384.037). Het bleek een rasechte Laarbeeker te zijn. De vogel werd namelijk op 16 juni 2005 als nestjong geringd in nestkast 1631 (Dorpstraat te Lieshout). Over de doodsoorzaak is niets bekend, alleen dat de situatie bijzonder genoemd kan worden.

In het volgende bezoek op 16 juni lag het vijflegselsel verlaten in de nestkast. Geen spoor van Kerkuilen en de eieren waren koud. Bij thuiskomst werden de eieren opengemaakt. Jammerlijk genoeg werden in alle eieren al redelijk volgroeide embryo's aangetroffen.

De eimaten waren als volgt: 39,01 x 30,54 mm, 36,60 x 30,85 mm, 37,76 x 31,30 mm, 37,22 x 30,90 mm en 38,84 x 29,86 mm. Het laatstgenoemde ei had een gewicht van 16 gram, alle overige wogen 18 gram.

Voorts is het zeer plausibel te denken dat het mislukken te maken heeft met de dood aangetroffen vogel tijdens het eerste bezoek. Als één ouder tijdens de broedperiode sterft, wordt de overgebleven vogel niet van voedsel voorzien en is genoodzaakt zelf op jacht te gaan. Dit resulteert in het koud worden van de eieren.

Anderzijds is het ook mogelijk dat er teveel verstoring is geweest in en rondom de open schuur waarin de kast hangt. De woning langs deze schuur werd gesloopt en een nieuwe werd weer gebouwd. De open schuur werd gebruikt voor materiaal en gereedschap. Wellicht dat dit teveel verstoring teweeg heeft gebracht waardoor het legselsel werd verlaten.

- De controle van nestkast 1640 is ieder jaar weer een spektakel. In de droogloods van de houtzagerij liggen hoge stapels planken. Deze laten zich doorgaans niet fluitend beklimmen. Daarom is de euforie dan ook extra groot als het avontuur wordt bezegeld met een kast welke ook nog eens bezet is.

Dat was in ieder geval op 15 mei wel zo. Beide ouders waren in de buurt aanwezig toen er in de nestkast vier eieren werden geteld. Vervolgens werden er op 16 juni drie jongen aangetroffen (van het vierde ei/jong geen spoor). Deze werden geringd met 5.402.311 t/m 5.402.313. Op die dag werd de leeftijd van het oudste jong berekend op 27 dagen. Dit duidt op een eerste eilegdatum van 18 april.

De vogels verlieten vervolgens normaal de nestkast. Helaas werden twee van de drie

vogels al binnen drie maanden na de ringdatum, niet ver van de nestkast, dood gevonden. Deze worden verderop in dit verslag besproken.

Op 27 september werd de nestkast schoongemaakt. Bijna een volle vuilniszak (voornamelijk) braakballen werden eruit gehaald. Ook werd nog een oud skelet van een Kerkuil aangetroffen. Waarschijnlijk een gestorven nestjong uit eerdere jaren.

- Nestkast 1645 werd dit jaar het eerst op 26 mei bezocht. In de kast lagen vier donsjonge Kerkuilen die nog te klein waren om geringd te worden. Maar daarnaast was ook het broedende vrouwtje aanwezig. Ze bleek geringd te zijn met 5.402.240. Deze vogel werd op 1 oktober 2007 tijdens een nacontrole op dezelfde plek geringd. Het is niet uitgesloten (zelfs zeer waarschijnlijk!) dat ze ook in 2007 al broedvogel was in deze kast.

Figuur 13. Verschil in leeftijd is duidelijk te zien in grootte (Beek en Donk, 26 mei 2008).

Figuur 14. Twee levende nestjongen met in de hoek een dode nestgenoot (Beek en Donk, 30 juni 2008).

Op 30 juni werden de jongen geringd. Van het oorspronkelijke viertal waren er nog maar twee over (geringd met 5.402.339 en 5.403.340).

Eén jong was verdwenen, een ander jong lag dood in de kast. Deze was nog warm, dus zeer recent gestorven. Opvallend was dat er een bruin, waterig braaksel uit de snavel van de dode vogel liep. Eenzelfde soort afscheiding kwam ook uit de snavel van 5.402.339.

Tijdens de ringsessie werd het adulte vrouwtje 5.402.240 weer in de kast aangetroffen. Een trouwe moeder.

Nieuwsgierig naar de afloop werd de nestkast een kleine drie weken later, op 18 juli, nogmaals bezocht. Tijdens deze nacontrole was 5.403.340 nog in de kast aanwezig. Een andere onvolwassen vogel vloog in de schuur rond. Dit kan geen andere vogel dan 5.403.339 zijn geweest. Wat het dan ook geweest mag zijn, het vieze braaksel is hem/haar niet fataal geworden. Een botsing in het verkeer echter wel. Ergens in oktober werd de vogel namelijk als verkeersslachtoffer gevonden.

Op 27 september werd de kast nogmaals bezocht. Helaas geen tweede broedsel maar wel twee Kerkuilen. Gezien werd dat minimaal één vogel ongeringd was (mannetje van het broedpaar of een vreemde vogel).

• Voor het derde achtereenvolgende jaar werd er gebroed in nestkast 1647. Op 9 mei werd een vierlegsel geconstateerd. Op 24 mei waren er hiervan drie eieren uitgekomen. Bijna een maand later, op 21 juni, was het kwartet compleet en eigenlijk klaar om geringd te worden. Dit gebeurde op 30 juni (5.402.333 t/m 5.402.336). Het oudste jong werd op 44 dagen berekend, de legstart op 15 april.

Twee vogels uit deze kast werden binnen enkele maanden na hun uitvliegen dood gevonden. Later in dit verslag wordt dit bij de terugmeldingen besproken.

Figuur 15. Jong uit nestkast 1647 (Lieshout, 30 juni 2008, foto: Leo van den Heuvel).

• Ook in nestkast 5607 werd voor een derde keer gebroed. En ook hier werden vier eieren gelegd. Helaas kwamen twee eieren niet uit (eimaten: 10 gram / 41,00 x 29,89 mm en 16 gram / 41,30 x 30,35 mm). De twee jongen werden op 16 juni geringd. Ze waren beide exact even oud. Na terugrekening werden de eieren van deze jongen op 15 april gelegd. Gemakshalve wordt dit ook als legstart aangehouden.

Vreemde gasten

Uiteraard kunnen we blij zijn met de bezetting van de nestkasten. Maar behalve de beide uilen worden de kasten ook met graagte gebruikt door vreemde gasten.

Acht van de 37 steenuilkasten werden ook door Steenuilen gebruikt. In de 29 kerkuilkasten werd tien keer de juiste doelgroep bereikt.

Figuur 16. Spreeuwen zijn fanatieke krakers (Beek en Donk, 13 mei 2008).

Steenuilkasten worden vaker door Spreeuwen gebruikt dan door Steenuilen. Bij uitzondering nemen Kauwen of Holenduiven er hun intrek. Kerkuilkasten worden alleen gekraakt door Holenduiven of Kauwen.

Een getalsmatig overzicht van de bezetting van de nestkasten ziet er als volgt uit:

37 Steenuilkasten werden voor zover bekend bewoond door de volgende bewoners:

- 8 x Steenuil
- 10 x Spreeuw
- 2 x Kauw
- 1 x Holenduif
- 16 x leeg

De 29 kerkuilkasten waren goed voor de volgende bezettingen:

- 10 x Kerkuil
- 4 x Holenduif
- 4 x Kauw

Terugmeldingen

Ook dit jaar mochten we weer verschillende terugmeldingen van geringde uilen ontvangen. Een terugmelding geeft een extra dimensie aan een onderzoek. In sommige gevallen zijn ze zelfs bijzonder en zeer vermeldenswaardig.

Het is daarom jammer als de vondst van een geringde vogel verloren gaat. Zo werd op 12 september 2008 een geringde Kerkuil als verkeersslachtoffer gevonden langs de Rooiseweg in Mariahout. Wat de motivatie is geweest om deze ring niet te melden ontgaat me in het geheel. Jammer is het in ieder geval zeker. Daarom bij deze de nadrukkelijke vraag om alle geringde vogels te melden (eventueel bij ondergetekende, telefoon 0492 – 383787)!

Sinds het vorige jaarverslag werden 17 terugmeldingen van Kerkuil (14) en Steenuil (3) ontvangen. In acht gevallen gaat het om vogels waarvan de ring tijdens de nestkastcontroles werden afgelezen.

In chronologische volgorde van de vind- of afleesdatum worden alle ringnummers besproken (hiervan werden enkele meldingen al eerder in dit verslag opgetekend).

Kerkuil 5.402.241

Geringd op 1 oktober 2007 (Donkersvoort, Beek en Donk).

In 2007 vond in Laarbeek op twee plaatsen een tweede broedsel plaats. Het vernoemde ringnummer was het oudste jong uit het tweede broedsel in nestkast 1607. Het zevenlegselsel was destijds goed voor twee jongen. Deze werden beide op 1 oktober 2007 geringd. Dit jong was op die dag 36 dagen oud.

Op 16 november werd de vogel door de kasteigenaar dood onder de invliegopening van de kast gevonden. Waarschijnlijk is de vogel bij het verlaten van de kast tegen een stroomdraad (tussen stal en omheining) gevlogen. Dit was 46 dagen na de ringdatum. De vogel bereikte dus maar een leeftijd van 82 dagen.

Steenuil 3.630.927

Geringd op 10 mei 2006 (Lekerstraat, Beek en Donk).

Deze vogel werd eerder in dit verslag al besproken. Dit is het broedende vrouwtje dat in 2006 als broedvogel in dezelfde nestkast werd geringd. Tijdens de eiconrole op 4 mei kon haar ring afgelezen worden. Net zoals in de twee voorgaande jaren was ze met vijf jongen ook dit jaar weer succesvol. Ze zorgde in drie broedseizoenen voor 15 nakomelingen. Hopelijk kunnen we ook het volgende jaar weer op haar rekenen.

Kerkuil 5.384.089

Geringd op 28 juni 2006 (Pandelaarse Kampen te Gemert).

Deze vogel komt van oorsprong uit Gemert, zo'n vijf kilometer verwijderd van de plek waar de ring werd afgelezen. Dezelfde vogel werd eerder al afgelezen op 5 oktober 2007. Ook toen troffen we haar aan in nestkast 1635 (Bosscheweg, Beek en Donk). Ze bleef de kast trouw want op 17 mei 2008 zagen we haar broedend op een vijflegselsel. Helaas ging het om onduidelijke redenen mis en was het broedsel niet succesvol (zie eerder in dit verslag).

Kerkuil 5.384.037

Geringd op 16 juni 2005 (Dorpstraat, Lieshout). Deze vogel werd op 17 mei dood aangetroffen in nestkast 1635. De vogel was al onbekende tijd dood. Zoals eerder werd aangehaald is de doodsoorzaak eveneens onduidelijk. Gaat het om een vogel die samen met 5.384.089 hier een broedpaar vormde, is het een indringer die bij schermutselingen in de kast aan zijn einde is gekomen of is er iets anders aan voorafgegaan? Feit is wel dat de vogel in 2005 als jong werd geringd in nestkast 1631. Het was een pul uit een broedsel van maar liefst zeven (!) jongen waarvan er zes tot uitvliegen wisten te komen.

Figuur 17. Restanten van 5.384.037 in nestkast 1635 terwijl 5.384.089 er op een vijflegselsel broedt (Beek en Donk, 17 mei 2008).

Kerkuil 5.402.240

Geringd op 1 oktober 2007 (Karstraat, Beek en Donk).

Deze vogel werd geringd tijdens een nacontrole rondte in 2007. Het geslacht was destijds niet bekend. Inmiddels weten we dat het een vrouwtje is. Ze werd immers op 26 mei 2008 broedend aangetroffen in dezelfde kast (nestkast 1645) als waar ze geringd werd.

Van de vier jongen die ze wist uit te broeden, vlogen er twee succesvol uit. Later in dit broedseizoen werd haar ring ook nog afgelezen bij het ringen van haar jongen op 30 juni.

Figuur 18. Close-up van 5.402.240 (Beek en Donk, 26 mei 2008).

Steenuil 3.347.410

Geringd op 29 mei 2008 (Rooiseweg, Mariahout).

Deze vogel wordt besproken in de beschrijving van nestkast 70. De nestjonge Steenuil werd gevonden in het puin van een gesloopte varkensstal. De vogel kreeg een onderkomen in een nieuwe nestkast. Hier werd hij/zij teruggevonden door de ouders en ook gevoerd. Deze terugmelding betreft de aflezing van 3 juni.

Steenuil 3.639.433

Geringd op 26 mei 2008 (Karstraat, Beek en Donk).

Dit vrouwtje Steenuil werd op 2 juni 2008 broedend aangetroffen in nestkast 56. De vogel was nog geen jaar oud toen ze aan haar broedsel begon. Helaas eindigde dit niet succesvol.

Kerkuil 5.402.339

Geringd op 30 juni 2008 (Karstraat, Beek en Donk).

Tijdens de nacontrole op 18 juli vloog deze Kerkuil nog iets ongemakkelijk rond in de schuur waar ze werd geboren (nestkast 1645). Helaas heeft deze vogel niet lang van het leven kunnen genieten. Op 13 oktober werd hij/zij als verkeersslachtoffer gevonden in Mariaheide, op circa 12 kilometer afstand van de geboorteplek. Deze Kerkuil werd 122 dagen oud.

Kerkuil 5.402.340

Geringd op 30 juni 2008 (Karstraat, Beek en Donk).

Terwijl de nestgenoot rondvloog in de schuur (zie hierboven), werd deze vogel op 18 juli nog

in de kast aangetroffen. Op deze dag is de vogel 63 dagen oud. Waarschijnlijk heeft ze de kast al eerder verlaten maar is er teruggekeerd om te rusten of de dag door te brengen.

Kerkuil 5.402.335

Geringd op 30 juni 2008, (Achterbos, Lieshout).

Op 26 augustus werd een Kerkuil opgehaald in de Spechtlaan te Lieshout. De vogel was daar diezelfde ochtend door een wagen geschept op een onverharde weg midden in de bossen. We zien dat de aanvaring met een auto ook fataal kan zijn als de snelheid niet hoog is.

De vogel werd geboren in nestkast 1647, op zo'n twee kilometer afstand van de vindplaats. Op één dag na mocht deze Kerkuil 100 dagen oud worden.

Kerkuil 5.402.313

Geringd op 16 juni 2008 (Peeldijk, Beek en Donk).

Toeval treft dat ook deze vogel op 26 augustus kon worden opgehaald. De vogel werd zowat op dezelfde plek gevonden als waar hij geringd werd (nestkast 1640). Net buiten de droogloods van de houtzagerij lag de vogel al in verregaande staat. Noch over de exacte sterfdag, noch over de doodsoorzaak kan weinig tot niets gezegd worden. De tijd die verstreken is tussen het ringen en vinden van de vogel is 71 dagen.

Figuur 19. Kerkuil 5.402.313 - doodsoorzaak onbekend (Beek en Donk, 26 augustus 2008).

Kerkuil 5.402.312

Geringd op 16 juni 2008 (Peeldijk, Beek en Donk).

Deze jonge Kerkuil doet het nauwelijks beter dan zijn/haar nestgenoot. De vogel werd 85 dagen na het ringen dood gevonden op 1 kilometer afstand van het nest.

Van de drie jongen die op 16 juni in nestkast 1640 werden geringd, vliegt er na amper drie maanden dus nog hooguit eentje rond.

Kerkuil 5.435.456

Geringd op 18 juli 2008 (Vonderweg Oost, Beek en Donk).

Op het formulier van het Vogeltrekstation staat vermeld dat deze Kerkuil op 377 km afstand in Thüringen (Duitsland) werd gevonden. Voor Kerkuilen zijn dit geen recordafstanden maar desalniettemin wel ver bovengemiddeld.

De doodsoorzaak was niet geheel duidelijk. Daarom werd er contact gezocht met de Duitse melder van deze ring. Uit de correspondentie blijkt dat de vogel niet in Thüringen maar in Kempen am Niederrhein werd gevonden. Heinz Repges schrijft hierover letterlijk: "Das Formular habe ich ordnungsgemäß ausgefüllt. Dabei muß wohl ein Missverständnis aufgetreten sein."

Wanneer we het terugmeldformulier terzijde leggen en de afstand eigenhandig berekenen, moeten we deze bijstellen naar 70 km. Ondanks dat dit nog maar een fractie is van de gewaande 377 km, is het nog steeds een recordafstand voor Kerkuilen in Laarbeek!

Voorts is Heinz over de doodsoorzaak duidelijk: "Die Eule ist nach meinem Verständnis in der Nacht mit einem Auto kollidiert." Voor ons betekent dit niet meer dan dat ook deze Kerkuil slachtoffer is geworden in het verkeer.

De Kerkuil die geboren werd in nestkast 1622 kwam 118 dagen na de ringdatum om het leven. Het dier was toen 151 dagen oud.

Kerkuil 5.402.333

Geringd op 30 juni 2008, (Achterbos, Lieshout).

Deze vogel werd op 18 november dood in Stiphout gevonden. Ook hier was het formulier niet geheel duidelijk. Vermeld werd namelijk dat "de vogel ziek of verwond was en voor de vondst onopzettelijk verplaatst werd door een auto, roofvogel, e.d."

Er werd contact gezocht met de melder. Deze mevrouw wist te vertellen dat de dode Kerkuil werd gevonden op een landbouwveld bij de oude toren, ongeveer honderd meter ervan af. De vogel was ogenschijnlijk intact. De doodsoorzaak is daarom niet bekend. Mogelijk is hier honger, uitputting of ziekte in het spel.

Het is de tweede jonge vogel uit nestkast 1647 die werd gevonden. Dit gebeurde 141 dagen na het ringen, op zo'n negen kilometer afstand van de kast.

Kerkuil 5.402.315

Geringd 16 juni 2008 (Kasteelweg, Aarle-Rixtel).

Deze Kerkuil werd op 16 kilometer afstand van de geboorteplek gevonden. Ze werd als verkeersslachtoffer in Veghel langs de weg aangetroffen. Dit gebeurde 158 dagen na de ringdatum. Het dier was toen 188 dagen oud.

Het was een jong uit een broedsel van twee pullen in nestkast 5607.

Tabel 1. Terugmeldingen van Kerkuilen (boven) en Steenuilen (onder) met een relatie tot Laarbeek (km en dag zijn de afstand en verstreken tijd sinds de ringdatum, * = buiten werkgebied).

ring-nummer	ring-datum	kast	vind-datum	vind-plaats	status	toelichting	km	dag
5.402.241	01-10-2007	1607	16-11-2007	Beek en Donk	dood	draadslachtoffer	0	46
5.384.037	16-06-2005	1631	17-05-2008	Beek en Donk	dood	onbekend	4	1066
5.384.089	28-06-2006	*	17-05-2008	Beek en Donk	levend	broedvogel	4	689
5.402.240	01-10-2007	1645	26-05-2008	Beek en Donk	levend	broedvogel	0	238
5.402.240	01-10-2007	1645	30-06-2008	Beek en Donk	levend	broedvogel	0	273
5.402.340	30-06-2008	1645	18-07-2008	Beek en Donk	levend	nestjong	0	18
5.402.339	30-06-2008	1645	18-07-2008	Beek en Donk	levend	uitgevlogen	0	18
5.402.335	30-06-2008	1647	26-08-2008	Lieshout	dood	verkeer	2	57
5.402.313	16-06-2008	1640	26-08-2008	Beek en Donk	dood	onbekend	0	71
5.402.312	16-06-2008	1640	09-09-2008	Beek en Donk	dood	onbekend	0	85
5.402.339	30-06-2008	1645	13-10-2008	Mariaheide	dood	verkeer	12	105
5.435.456	18-07-2008	1622	13-11-2008	Duitsland	dood	onbekend	70	118
5.402.333	30-06-2008	1647	18-11-2008	Stiphout	dood	onbekend	9	141
5.402.315	16-06-2008	5607	21-11-2008	Veghel	dood	verkeer	16	158
3.630.927	10-05-2006	42	04-05-2008	Beek en Donk	levend	broedvogel	0	725
3.647.410	29-05-2008	70	03-06-2008	Mariahout	levend	nestjong	0	5
3.639.433	26-05-2007	37	03-06-2008	Aarle-Rixtel	levend	broedvogel	4	374

Samenvatting

De resultaten van het broedseizoen 2008 worden in onderstaande tabel 2 samengevat. Met acht bezette steenuilkasten en tien van de Kerkuil hebben we een evenaring van het topjaar 2007. Hierbij dient aangetekend te worden dat er in dat jaar acht eerste broedsels van de Kerkuil waren en twee tweede broedsels.

Ondanks de relatief vele broedgevallen kunnen we terugkijken op een mager kerkuilenjaar. De succesvolle paren wisten hooguit twee tot drie jongen tot uitvliegen te brengen.

De tien broedparen legden bij elkaar (minimaal) 45 eieren. Dit is een gemiddelde 4,5 ei per broedpaar. In het goede jaar 2007 betrof het gemiddelde in Laarbeek 5,5 ei per broedpaar.

In dat jaar kwam 25% van de eieren niet uit. Met 18 van de 45 eieren die niet uitkwamen, lag dit in 2008 met 40% duidelijk hoger. Een teken dat het met het beschikbare voedsel minder is.

Gemiddeld werd er op 18 april begonnen met broeden (spreiding 31 maart – 14 mei). Bij Kerkuilen loopt de legstart jaarlijks nogal uiteen. In de periode 2005 t/m 2008 lag de eerste eilegdatum op respectievelijk 30 maart, 1 mei, 16 maart en 18 april.

Twee broedsels mislukten. De overige acht broedsels waren samen goed voor maar slechts 19 uitgevlogen jongen, wat neer komt op 2,4 uitgevlogen jongen per succesvol paar. Het is

eigenlijk alles behalve leuk om de jongenproductie van 4,4 jongen/succesvol paar van het succesjaar 2007 er bij te vermelden.

Het eisucces (verhouding tussen aantal eieren en uitgevlogen jongen) bedraagt 42%. Zowat de helft van vorig jaar!

De Steenuil broedde in zeven nestkasten. Er was één vrij broedgeval dat overgeplaatst moest worden naar een nestkast. Van de in totaal acht broedsels mislukt er één. Voor zover bekend werden er 32 eieren gelegd. Dit resulteerde in 25 jongen. Met 3,6 uitgevlogen jongen per succesvol paar ligt het gemiddelde iets hoger als in 2007. Wellicht is dit overschat omdat uitval van jongen in de laatste periode niet werd vastgesteld, doch zeker wel heeft plaatsgevonden!

De Steenuilen begonnen dit jaar gemiddeld op 10 april met de eileg (spreiding 27 maart – 15 april).

Er werden 14 en 3 terugmeldingen ontvangen van respectievelijk Kerkuil en Steenuil. Dit is inclusief aflezingen van ringnummers bij controlerondes. Bij negen meldingen ging het om dode vogels. Hierbij is verkeer de grootste doodsoorzaak.

Drie vogels werden verder dan 10 km buiten Laarbeek gevonden. Alle overige meldingen lagen binnen 5 km.

Tabel 2. Gegevens over eileg en broedsucces in nestkasten van Kerkuil en Steenuil in 2008.

soort	kast	eieren	niet uit	start eileg	dode jongen	uitgevlogen jongen
Kerkuil	1603	6	0	03-05	4	2
Kerkuil	1607	2	0	12-04	0	2
Kerkuil	1622	6	4	14-05	0	2
Kerkuil	1627	5	1	31-03	1	3
Kerkuil	1631	min. 5	5	n.v.t.	0	0
Kerkuil	1635	5	5	n.v.t.	0	0
Kerkuil	1640	4	1	18-04	0	3
Kerkuil	1645	4	0	08-04	2	2
Kerkuil	1647	4	0	15-04	1	3
Kerkuil	5607	4	2	15-04	0	2
Steenuil	35	4	2	15-04	0	2
Steenuil	37	5	0	09-04	0	5
Steenuil	42	5	0	12-04	0	5
Steenuil	48	4	1	10-04	0	3
Steenuil	56	3	2	15-04	1	0
Steenuil	59	5	1	27-03	0	4
Steenuil	65	5	0	11-04	0	5
Steenuil	70	min. 1	?	15-04	?	1

Dankwoord

Net zoals in voorgaande jaren ben ik als laatste een woord van dank verschuldigd aan de mensen die hebben bijgedragen aan de totstandkoming van dit jaarverslag.

Uiteraard zijn dit zondermeer de kasteigenaren. Ze zijn van onvervangbare waarde voor dit onderzoek. Hun gastvrijheid was ook dit jaar weer top, hun aanvullende gegevens en waarnemingen waren soms cruciaal. Het was weer prettig samenwerken.

Van de uilengroep van VWG 'De Ortolaan' heeft Jowan Iven voor aanvang van het broedseizoen te kennen gegeven geen tijd meer beschikbaar te hebben voor de uilen. Voor zijn bijdrage in de voorgaande jaren wil ik hem bedanken.

Alle overige leden van de uilengroep trokken er dit jaar weer met veel plezier op uit. Het was goed om weer met Leo van den Heuvel, René Rooijackers, Antoon Sips, Paul Sprengers, Antoon Verhoeven en Pieter Verhoeven samengewerkt te hebben. Waarvoor dank.

Hetzelfde geldt voor John Vereijken. Hij was aanwezig bij diverse controlerondes en zorgde er ook voor dat de uilen geringd werden.

Ook moet ik Brabants Landschap, met name Marco Renes en Jochem Sloothaak, niet vergeten. Brabants Landschap zorgde ervoor dat we dit jaar weer kosteloos kasten konden vervangen en ophangen.

Tot slot wil ik de personen bedanken van wie in dit verslag foto's werden gebruikt. Dit zijn Annelies en Henk Verbakel en Leo van den Heuvel. Foto's zonder vermelding zijn gemaakt door schrijver dezes.

Nogmaals, iedereen hartelijk dank.

Marc Verbeeten, december 2008.

Contactadres:
Phaffstraat 2
5735 CN Aarle-Rixtel
telefoon: 0492 – 38 37 87

Email:
mverbeeten@wanadoo.nl

Figuur 20. Volledig volgroeid gezichtsmasker bij drie jongen uit nestkast 1627. (Mariahout, 18 juni 2008, foto: Henk en Annelies Verbakel).

